

ТИ ДЛЯ МЕНЕ ЯК МОРЕ

МІЙ БАТЬКО, ОЛЕГ ГЕРАЩЕНКО

Не писатиму з тебе, батусю, ікону. Твої гріхи та помилки відомі Господу. Як і чесноти. Я ж розповім про те, що я в тобі люблю, шаную і чим пишаюся. Спробую користатися твоїм же лаконічним стилем, як і ти, відточувати формулювання та визначення.

Формула успіху

"Успіх на 80% залежить від наполегливості, працелюбності та старання, і тільки на 20% — від таланту", — казав батько, хоча мені завжди здавалося, що в його справах питома вага таланту була значно більшою. А працювати він умів, хотів, міг і любив. Його слова "маю шмат роботи" звучали смачно, ласо і радісно. Цим своїм особливим, шанобливим, сумлінним ставленням до праці він відрізнявся від усіх, кого я знаю.

Тато любив різну роботу. Виконувати фізичні вправи було для нього звичайним явищем. Вдома ні в кого не викликало здивування, коли батько "пішов бігати", або коли їздив кататися на лижах в Голосіївський ліс чи в Карпати. Він їздив на велосипеді на Київське море в яхт-клуб, брав участь в перегонах на вітрильниках на Дніпрі та на Чорному морі, змагався на спортивних олімпіадах, що колись влаштовували профспілки Академії наук. Він і мене навчив кататися на лижах і гарно плавати, батьківським же методом я навчила плавати моїх донечок.

Майстрував батько теж із задоволенням. Коли я йому допомагала, то бачила, як він красиво працює. Його розумні руки немовби пестили виріб і розмовляли з ним. Не можна було назвати звичайним те, що виробляв тато, — воно було незвичайне, небанальне, нетривіальне, особливе. На тій речі було видно інженерну думку та ідею. Він виготовив нам з братом ліжка з алюмінієвого профілю, вдень вони висіли на стіні, а на ніч набували горизон-

Лариса Дешко
колишній працівник
Інституту газу НАН України
м. Київ

Олег Аркадійович Герашченко (12.08.1925-15.01.1992) народився в Ташкентській області. У 1939 р. сім'я переїхала до Києва. Спочатку навчався в морехідному училищі й річковому технікумі. У 1945-му вступив до КПІ на 2-й курс теплотехнічного факультету. Відмінно навчався, брав активну участь у громадському житті інституту. У 1949 р. молодий спеціаліст О. Герашченко отримав направлення на Одеський суднобудівний і судноремонтний завод. У 1951 р. Олег Аркадійович повертається до Києва, працює науковим співробітником, а згодом — завідувачем відділу теплотехніки Інституту технічної тепловихізики, у 1972-1988 — директором інституту. З 1988 по 1992 рр. в Інституті проблем енергозбереження НАН України керує відділом теплотехніки.

У 1955 р. захистив кандидатську, а в 1969 р. — докторську дисертації, професор (1973), член-кореспондент АН УРСР (1976).

Його життя було віддане науці. Про важливість і актуальність виконаних ним робіт свідчить перелік понад 400 публікацій. Він підготував понад 30 кандидатів і 5 докторів наук. Наукові праці вченого до сьогодні є теоретичною і практичною базою тепловихізного приладобудування. Основний результат діяльності О.А. Герашченка — створення української школи з теплотехніки та тепловихізного приладобудування. Учений мав різномічні захоплення: майстрував, займався спортом, любив літературу. У 1969 р. йому присвоєно звання майстра спорту СРСР з вітрильного спорту. Усі справи завжди доводив до кінця.

Маючи далекоглядні й великі плани на майбутнє, на превеликий жаль, Олег Аркадійович рано пішов із життя. Тривала робота з ліквідації наслідків аварії на 4-му блоці Чорнобильської АЕС дала свої наслідки.

тального положення, опускаючись на тросиках; зробив він і книжкові шафи та торшер. Зі своїми друзями-спортсменами він виготовив вітрильник "Парус", на якому вони ходили по Дніпру та Чорному морю.

Антресолі в коридорі нашої квартири були виготовлені батьком із дошок, які могли рухатись на роликах по направляючих рейках, завдяки цьому, пересунувши кілька дошок, можна було дістатися до кожного куточка великої антресолі. У нас і досі висить на стіні на оригінальному кріпленні виконане батьком і братом спортивне знаряддя — шведська стінка, тильна сторона якої обшита дошками. Якщо її зняти зі стіни та поставити на чотири ноги, вона перетвориться на стіл. Довжина його 2 м 70 см.

Автомобілі батько дуже любив, водив машину з 12 років. Десь у 1960-х роках він купив на базарі свою першу автомашину — трофейний американський "Форд", старезний драбадан, у якого тільки й було пристойного, що лискучий чорний дах, його рідний. Це чудо батько сам і ремонтував: сам випилював для нього прокладки, нарізав гвинти (бо радянські для цього "коня" не підходили), сам перебирав гальма, що не мали гідравлічного підсилення, готував до техогляду, (а він був тоді далеко не той, що сьогодні). Я, як старша дитина, допомагала порати цю стару шкапу...

Але де би він не був, що би довкола нього не діялось, голова тата завжди була зайнята якимись ідеями, мріями та ращпропозиціями. Він прагнув щось нове пізнати та принести добро в навколишній світ, аби покращити його. Батькова душа постійно перебувала в творчості — праці, яка наближає людину до Всевишнього.

Дитинство. Перші вчителі

Батько народився 12 серпня 1925 року в далекому узбецькому кишлаку Чувалачі. Йому дали красиве ім'я Олег, і потім ще не одного хлопця назвуть на його честь не стільки родичі, як колеги та учні. (Знаю не менше шести таких хлопців і двох дівчат Ольг).

Ті, кого першими побачила дитина, хто вчив її роздивлятися світ, думати та сміятися, були люди з дуже гарною освітою. В Узбекистан вони переїхали з Харкова у 1920-му, ухилившись від переслідувань чекістів. Його бабуся *Олена Каразіна* (1872-1947) з відзнакою закінчила Київський інститут шляхетних дівчат, батько *Аркадій Геращенко* (1895-1986) мав за плечима два курси юридичного факультету Варшавського університету, мама *Лідія Каразіна* (1902-1971) вчилася у найкращих гімназіях Санкт-Петербурга та Харкова, а також рік у Франції. В школі Олег вчився дуже добре. Збереглися його грамоти з портретами Леніна-Сталіна, написані узбецькою (латинськими літерами) та російською мовами за відмінне навчання та зразкову поведінку у 1937-1939 рр.

Великий вплив на Олега мав старший брат його батька, *Микола Геращенко* (1886-1963), дуже шанована в родині людина. Він закінчив медичний факультет Харківського імператорського університету з відзнакою, після чого в 1914 році його направили на стажування до фізіологічного факультету Віденського університету. Він став професором, відомим у світі гінекологом, але не цурався і простих людей. Розповідали, що у вихідні дні навколо його приватного будинку в Кам'янці-Подільському збиралася черга: сільські жіночки приїжджали до нього по консультацію. 1919 року під час української революції *Микола Геращенко* був міністром охорони здоров'я в уряді УНР, в 1920 р. — деканом сільськогосподарського факультету при Кам'янець-Подільському державному українському університеті, де за його ініціативи був створений відділ тваринництва. 1932 року *Миколу Геращенка* заарештували, звинувативши в "буржуазній націоналістичній діяльності". В Кам'янці-

Подільському залишилися дружина Миколи і його маленька доня Ольга. Тоді його брат Аркадій поїхав в Україну, забрав невістку та племінницю до себе в Середню Азію, де вони прожили разом не один рік, поки не повернувся з ув'язнення Микола. Тим вчинком мого діда Аркадія я пишаюсь, адже дати притулок родині "ворога народу" на той час було небезпечно, "ярлик" ворога міг приклеїтись до решти сім'ї. Але ти, діду, зробив просто, як личить чоловікові, порядній людині, показавши нам усім, що влада приходить і йде, а поняття родини і порядність понад усе.

Дядько Микола був великим авторитетом для мого батька та прикладом для наслідування. Коли той розробив у 1955 році конструкцію вібраційного ліжка для породіль (цей його винахід був засекречений керівництвом, хоча з усього світу...), батько теж брав участь у розробці: допомагав підібрати електромотор.

1940 року родина Геращенко-Каразіних повернулася в Україну, щоби дати дітям кращу освіту. Спочатку вони поселяються в містечку Гостомель, що за 20 км від Києва, і Олег вступає до Київської військово-морської спецшколи. Морем він мав змалечку. Дитячу любов до моря, до походів на вітрильниках батько проніс через усе життя. Він став майстром вітрильного спорту, захоплювався морськими вузлами, дуже пишався тим, що придумав свій власний вузол. (Деякі з тих вузлів і ми з донями вивчили і використовуємо в господарстві).

Для того, аби дістатися з Гостомеля до своєї спецшколи, йому треба було їхати електричкою, витрачаючи на дорогу не менше як півтори години в один бік. У вагоні ж готував уроки, — і так протягом усього навчального року. Нелегке завдання для підлітка! До того ж, рівень підготовки школярів тоді у Ташкенті був значно нижчий, ніж у Києві, і Олегу треба було багато надолужувати, але не той був Олег, щоби кинути цю школу і не наполягти на своєму!

Київ. Німецька окупація

1941 року фашистська Німеччина напала на Радянський Союз, восени того ж року німці увійшли до Києва. Родина Геращенко-Каразіних, що складалася з трьох дітей: Олега, Ірини та трирічного Остапа і трьох дорослих: мами Лідії, батька Аркадія та бабусі Олени, опинилася в окупованому місті. Аркадія за віком уже не призвали до армії, Олегові виповнилося лише 16 років. Жили, голодуючи. Підробляли, як уміли, іноді Лідія пекла пиріжки і продавала на базарі. Але тоді ж Лідія почала збирати книжки: вона їх купувала, міняла або відшукувала в розбитих будинках. Деякі з них і досі зберігаються у мене: це шеститомники *Оскара Уайльда* та *Миколи Гоголя*.

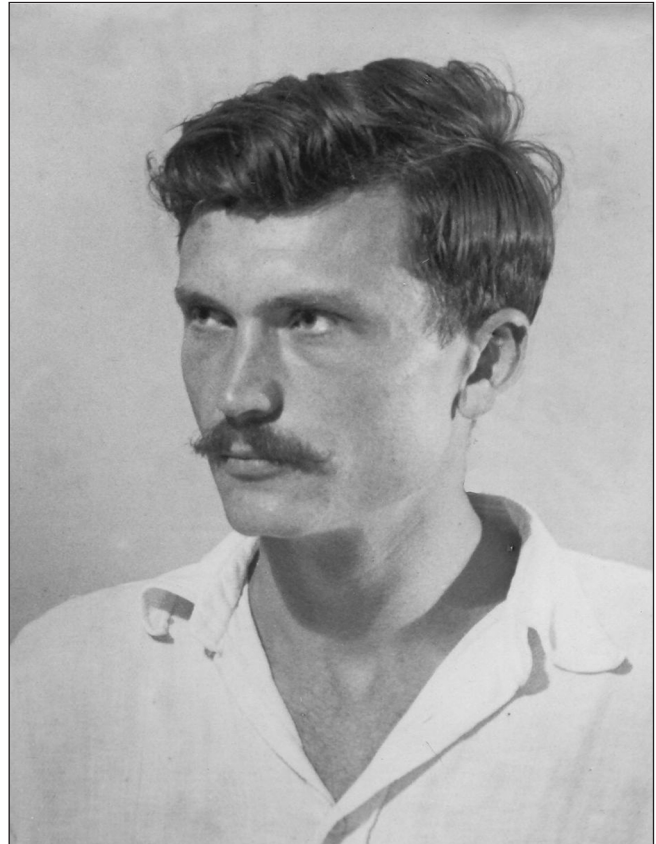
Життя в окупованому місті було тяжким і небезпечним. За наказом відступаючих радянських військ партизани підірвали водогін, що постачав місто питною водою. Німці відповіли на це розстрілом 100 мешканців міста. Серед затриманих були мій тато і його батько Аркадій. Їх схопили на вулиці на Печерську, привели до приміщення, нічого не пояснюючи. До тої великої зали все приводили і приводили нових людей, кожного разу перераховуючи усіх. Раптом Аркадій зрозумів, до чого йдеться і сказав Олегу: "Пішли!". Якимись коридорами вони вийшли на двір, зустріли там німця, який щось у них запитав, Аркадій відповів йому його ж мовою, і німець показав дорогу до виходу... Цей будинок мені батько потім показував неодноразово, тепер там розміщується військове училище для підлітків ім. Івана Богуна. Щоразу, коли я проходжу повз нього, моє серце завмирає, бо тут могло скінчитись життя нашого роду.

В окупованому місті працювали школи, в яких вивчали математику, письмо, читання, Закон Божий. Німецька влада вважала, що українцям достатньо чотирьох класів

освіти. Але, дякуючи зусиллям українських викладачів, у Києві вдалося відкрити Річковий технікум, куди і пішов навчатися Олег. Там зібрались найкращі викладачі Києва та підлітки, які хотіли вчитися за будь-яких обставин. Восени, взимку та навесні вони вчилися, а влітку 1942 та 1943 рр. працювали на пароплавах, що ходили по Дніпру. Батько працював кочегаром. Ось його німецький "Аусвайс" та робоча картка; відмічатись у комендатурі треба було в кінці кожного тижня. Якось студентів технікуму запланували вивезти до Німеччини. Вони вже стояли на пероні, прощаючись із рідними, і несподівано побачили свого вчителя Закону Божого, отця Миколу. Він прийшов на вокзал, щоб провести хлопців і благословити їх перед небезпечною дорогою. Та "поїздка до Німеччини" не склалася, можливо, молитви отця Миколи допомогли. Але Олегу запали в душу і та платформа, і підтримка священика, з якого атеїстично налаштовані підлітки нерідко підсміювалися на уроках. Татко розповідав, що після звільнення міста о. Микола організував шпиталь при одному з монастирів Києва.

Окупація Києва була страшною, і загибель не раз загрожувала моїм рідним, але в сім'ї Герашенків-Каразіних вміли відокремлювати фашизм від німецької культури, яку так полюбляв Аркадій. Олег добре знав німецьку мову, вільно користувався нею при потребі. У нас і досі зберігається німецька Енциклопедія Брокгауза, яку батько читав без словника, коли писав свої статті чи готувався до виступів. До них він готувався старанно і ретельно, навіть перед застільями перечитував вислови мудреців (це у нього називалося "натиратись мислями").

Німців вибили з Києва в листопаді 1943 р. Батько вступив до Київського політехнічного інституту, на теплотехнічний факультет. Вчився дуже добре, був старостою групи, головою студентського наукового гуртка, якось одержав

Олег Герашенко. 1950 р., Одеса

нагороду за доповідь на студентській науковій конференції. 1949 року він закінчив інститут, але в аспірантуру його не прийняли. Перебування на окупованій території робило людину, нехай навіть підлітка, трохи гіршою за інших, про це треба було писати у відповідних графах анкет.

Лариса Герашенко

В 1949 році після закінчення навчання в Політехнічному інституті батько проходив практику в одному з Ленінградських заводів. Він заробив там гроші, поїхав на Північний Урал, де працювала його кохана дівчина Лариса. Там вони і побрались.

Мама усе життя дуже любила і любить батька, просто обожнює його.

Одеса. Німецькі полонені

Після захисту диплома Олега направили працювати до Одеського суднобудівного заводу ім. Хосе Марті. Часи були суворі, сталінські. При заводі була в'язниця для своїх, так би мовити, потреб. Туди потрапляли, зокрема, за запізнення чи там ще за що. Зручно: вдень люди працюють, ночують тут же у в'язниці, а вранці знову до роботи. Там утримували і полонених німців, які працювали на Радянську державу аж до 1952 року. Першим завданням батька на заводі було організувати виробництво литих сталевих безшовних якорних ланцюгів. До цієї роботи залучили і німців. Певне, вони мали відповідну інженерну освіту та знання. Був створений, як зараз називають, тимчасовий трудовий колектив, виділено приміщення, обладнання. Батько розмовляв з полоненими німецькою, поважав їх як особистостей, й німці відповідали йому взаємністю. Якось вони навіть запросили його разом відзначити Різдво Христове. Ті офіцери передали тату секрети безшовного виготовлення ланцюгів, гуртом вони розробили конструкторську та технологічну документації. 1951 року лінію

Олег Герашенко з донькою Ларисою на Першотравневій демонстрації, на яку ходив у вишиванці. 1957 р., Київ

було запущено, а мій тато у віці 26-ти років отримав винагороду: кімнату в комуналці у будинку на Приморському бульварі. Дім цей стоїть по праву руку пам'ятника Дюку де Ришельє. Для того часу це був небувалый успіх!

Після цієї історії на тата звернули увагу органи безпеки: на його гарну інженерну підготовку, працелюбність, розум, кмітливість. Він володів узбецькою, німецькою, українською мовами. А до того ж був красень! Батько підходив їм з багатьох причин, його хотіли послати в Західну Україну воювати з бандерівцями, але ця пропозиція татові не подобалась. Довгі "задушевні" бесіди закінчились тим, що батько разом з молодією дружиною та маленькою донею (я народилася в Одесі) кинули розкішне помешкання в самісінському центрі приморського міста. Вони переїхали до Києва, де у них не було ні житла, ні роботи, але свобода цінувалась дорожче!

Решту життя батько прожив у Києві і працював в Академії наук України.

Наукова праця

Він усе життя учився, багато працював над собою. Шанобливе ставлення до науки та освіти в родині Геращенко-Каразіних передавалося з покоління в покоління: вищу освіту одержали усі троє дітей Геращенко: і батьків брат Остап і сестра Ірина.

1955 року батько захистив кандидатську, 1969 го — докторську дисертацію, а 1973 го був затверджений у званні професора. З 1973 по 1982 він очолював Інститут технічної теплофізики АН УРСР. 1976 року був обраний членом-кореспондентом АН УРСР. Ним опубліковано близько 466 наукових праць, у тому числі 5 монографій, і понад 170 авторських свідоцтв. Основні результати його діяльності — новий науковий напрямок у технічній теплофізиці та метрології — теплометрія (наука про методи і засоби вимірювання теплового потоку та його густини), а також наукова школа з теплометрії та теплофізичного приладобудування. Під керівництвом *О.А. Геращенко* захищено понад 40 дисертацій, серед них 5 докторських.

Теплометричні методи і прилади, створені *Олегом Геращенко*м, успішно застосовують сьогодні у наукових дослідженнях і на виробництві (у теплоенергетиці, будівництві, на літаках і ракетах, у харчовій промисловості, атомній енергетиці, медицині), і дедалі потреби в них зростатимуть відповідно до підвищення актуальності проблеми енергозбереження. Вимірювання теплового потоку у теплотехніці так само важливе, як вимірювання сили струму в електротехніці. Сила струму вимірюється амперметрами, названими на честь французького фізика *Ампера*. Відповідно до авторського патентного права батько міг би назвати створені ним прилади "*тепломірами Геращенко*", але він не зробив цього, бо був надзвичайно скромною людиною.

У 1986 р. на зруйнованому аварією 4-му блоці Чорнобильської АЕС застосування тепломірів Геращенко дозволило визначити кількість ядерного палива, що залишилось у приміщеннях 4-го блоку. Тепломіри увійшли до складу оперативної системи моніторингу стану аварійного реактора, яка забезпечувала спокій і впевненість при виконанні будівельних і дезактиваційних робіт. Мій батько особисто брав участь у цих роботах влітку та восени 1986 р. і потім, упродовж шести років здійснював наукове керівництво і кадрове та матеріальне забезпечення. Усього він провів у Чорнобилі близько місяця, починаючи з 10 травня, жив там по кілька днів.

Він добре знав математику, був одним із двох найкращих математиків Київського Інституту технічної теплофізики, любив та добре відчував нарисну геометрію, мав чу-

дову просторову уяву, наукову інтуїцію, логічне мислення. Коли треба було виконати складне креслення, сам ставав до кульмана. Він і мені прищепив любов до нарисної геометрії, прекрасної та шляхетної науки, та до гарних креслень. Маючи енциклопедичні знання в різних галузях науки і культури, батько завжди прагнув передавати їх, любив допомагати молодим вченим, був прекрасним лектором, легко оволодівав аудиторією, був неперевершеним тамадою на застіллях. Він виступав із лекціями на усіх дев'ятох Всесоюзних теплофізичних школах, які організовували, починаючи з 1960-х кожні три роки. На початку 1960-х років, ще замолоду, він працював у Калінінграді обласному, там в університеті він викладав курси з сімох дисциплін.

Трохи соціоніки

Ця наука вивчає роль, яку людина відіграє в суспільстві. Насправді поведінка особистості не так залежить від обставин, як від коду, даного їй ще до народження, і не міняється, як і малюнок на пучечках наших пальців. Мені здається, що батьку більше за все підходить соціонічне визначення "сенсорно логічний екстраверт". Такий людей називають ще "Македонський" або "Заохочувач", вони добре бачать вольові якості інших і самі володіють сильною волею, спроможні домагатися своєї мети. Це — гарні організатори, керівники, здатні швидко орієнтуватися в обставинах і приймати потрібні рішення. Люблять займатися спортом, фізичною працею. Не люблять говорити про свої почуття, відкрито виявляти їх. Практичні, самовіддані, рішучі, вміють правильно розподілити функції членів команди і почати рішучі дії, долаючи всі перешкоди. Такі риси організатора виявив академік *С.П. Корольов* при створенні проекту освоєння космосу. Серед людей цього типу багато полководців і політиків: *Петро I, Наполеон Бонапарт, маршал Жуков*. Але, на відміну від цих персоналій, батькові зусилля були спрямовані на примноження добра. Мені подобалась його манера спілкування: з чоловіками він здоровався за руку, це були і прості робітники, й академіки — ставлення до усіх залежало від уміння працювати. Маючи від Творця великі таланти і будучи справді сильною людиною, тато був простий і щирий з багатьма (окрім нероб), співробітників же свого відділу теплометрії в Київському інституті технічної теплофізики взагалі сприймав як родину.

Соціалістичний реалізм

Кілька слів про суспільство, в якому батьку випало жити. Країна наша тоді називалася "Українська Радянська Соціалістична Республіка" (УРСР) і входила до Союзу Радянських Соціалістичних Республік. Згідно з планами Комуністичної партії 1961 року держава будувала комунізм. Тато, маючи гострий розум, широкий світогляд і будучи критично мислячою та порядною людиною, не міг не бачити і не усвідомлювати розбіжності між реаліями життя і тим, що малював і пропагував комуністичний режим. За словами його учня, батько "терпів тодішню владу як невідворотне об'єктивне зло, протистояння якому було на той час неможливе". Він вступив до лав Комуністичної партії, щоби мати можливість наукової праці. Його заява про вступ закінчувалась нестандартним реченням: "Зобов'язуюсь не використовувати членство в партії для особистих інтересів"...

А нам, своїм дітям, він розповідав ще у 1970 ті роки і про голод 1933 року, і про спецзагони МГБ, які під виглядом бандерівців убивали мирне населення на Західній Україні, щоби скомпрометувати визвольний рух. Знали ми й про професора медицини *Миколу Геращенко*, який відсидів у

сталінських таборах. Батько ж зберіг і передав нам розповіді про своїх славних предків, дворян і поміщиків *Каразіних*, якими пишався. Ці розповіді були настільки приголомшливими, страшними і гіркими, вони не в'язалися з тим, що ми чули по радіо і слухали на лекціях. Про голод взагалі забороняли говорити. Батькового однокурсника, який сказав, що його батьки померли від голоду 33 року, партійний керівник виправив, що "у нас голоду не було". Детально розпитувати тата про ці трагедії у мене не вистачало сили, я тільки запам'ятовувала їх. Так він хотів.

Якось він сказав мені, що його бабуса *Олена Коровиченко* пишалася тим, що вона українка, більше він ніколи цього не повторював, та так і не повторюють двічі, — це запам'ятовують назавжди. Він любив Україну, українську мову, незважаючи на те, які були часи і яка була влада; любив її не як споживач, а як справжній чоловік, шанобливий син, що хоче своїй матусі чимось допомогти. Коли восени 2004 року я ходила на Майдан, відчувала, що ти, тату, був з нами, з кращими науковцями України, які підтримали демократичні вимоги нашого суспільства.

Великим випробуванням для тата став 1979-й рік, коли мій брат Ігор оженився на поетесі *Ірині Ратушинській* і почав займатися правозахисною діяльністю. Вони з Ірою їздили 10 грудня до Москви (це День прав людини), підписували правозахисні звернення, передавали їх на Захід, розповсюджували книжки *О. Солженіцина*. Пам'ятаю, вони підписали лист на захист академіка *А.Д. Сахарова*, який перебував під домашнім арештом в м. Горькому. Андрія Дмитровича засудили тоді усі підрозділи Академії наук, хоча мало хто знав справжню причину покарання.

У 1982 році нашу Ірину заарештували і засудили за 62-ою статтею КК "Антирадянська діяльність, агітація та пропаганда" до семи років позбавлення волі в таборах суворого режиму і п'яти років висилки. Батько тоді подав заяву про звільнення з посади директора Інституту технічної теплофізики. Можливо, якби він публічно засудив сина, влада була би до татка лояльніша і поблажливіша, але він не зрадив сам себе, був послідовним, чесним і мужнім: сина не зрікся, допомагав йому й усім нам, як міг.

Обвинувачувальний вирок *Ірині Ратушинській* розмістився на 22 сторінках. Її звинуватили по суті у написанні п'яти віршів. Щоби ти, читачу, відчув колорит того часу, наведу лише

один уривок з вироку: "... в сентябре 1977 года Ратушинская, проживая в г. Одессе, с целью подрыва и ослабления Советской власти изготовила в стихотворной форме документ, начинающийся словами: "Ненави́стная моя Родина!...", в котором возводит клевету на советский государственный и общественный строй, в частности, она утверждает, что наша страна является якобы "убогой", "плодящей верноподданных и холопов" и что в ней будто бы существует террор против инакомыслящих". Ось цей "стихотворный документ" *Ратушинської*, що позбавив її волі. Ставлення до батьківщини звинувачувачі зрозуміли по-своєму:

РОДИНА

І. Ратушинська

**Ненави́стная моя родина!
Нет постыдней твоих ночей.
Как тебе везло
На юридических,
На холопов и палачей!
Как плодила ты верноподданных,
Как усердна была, губя
Тех — некупленных
и неподданных —
Обреченных любить тебя!
Нет вины на твоих испуганных —
Что ж молчат твои соловьи?
Отчего на крестах поруганных
Застывают
слезы твои?
Как мне сняты твои распятые!
Как мне скоро по их пути
За тебя —
родную,
проклятую —
На такую же смерть идти!
Самой страшной твоей дорогою —
Гранью ненависти и любви -
Опозоренная, убогая,
Мать и мачеха,
благослови!**

Ірина Ратушинська відсиділа в Барашівському таборі суворого режиму в Мордовії чотири з половиною роки, за цей час змінилося чотири генеральні секретарі Комуністичної партії СРСР: *Брежнев, Черненко, Андропов, Горбачов*. Її звільнили достроково 1986 року, за неї особисто просив *М. Горбачова* Президент США *Р. Рейган*. Вона стала відомою на весь світ, була прийнята до РЕН клубу, а коли вийшла на волю, подарувала моему татові свій вірш "Олегу Герашенко в опалі".

В свої п'ятдесят років тато сказав, що боги посміхались, поглядаючи на нього, це було справді так! Він прожив цікаве і яскраве життя, був азартною, сміливою людиною, умів та любив ризикувати. А як він любив природу!

Бачу себе маленькою, ми гуляємо з батьком лугом, стоїть сонячний день, і ми вчимо віршика *О.К.Толстого*: "Колокольчики мои, цветики степные, Что смотрите на меня, темно-голубые, И о чем грустите вы, в день веселый мая Средь нескошенной травы, головой качая?"

Чи пам'ятаєш ти, дорогий читачу, що твій тато читав тобі у дитинстві? Мій читав нам з братом казки улюбленого ним містика, духовно багатого та глибоко віруючої людини, українського письменника *Миколи Гоголя*. Віра у Всевишнього, альтруїзм, пошана до людей праці, бажання допомогти людям були притаманні татові завжди. Уяви собі, читачу, як по сільській вулиці їде машина, майже нова. Її зупиняє старенька жінка, просить підвезти до ветеринара "кішку, що не може розродитися". Водій запрошує бабцю до машини, і вони їдуть по "кішку", яка насправді виявилася кізкою... Водій дотримується свого слова: вони разом всовують ту козу, що кричить від болю, в машину і везуть до лікаря. "Як твоє ім'я, я буду за тебе молитись", - каже старенька. "Бог і сам його знає", — відповів мій тато без зайвого пафосу, якого не любив.

Він був майстром оповідати, любив розмовляти зі мною. І тепер, згадуючи його розповіді-притчі, я часто розмірковую над ними. Щось я приймаю з твоїх порад, в чомусь не погоджуюсь... Але ти, батьку, залишаєшся зі мною завжди, не осмисленим до кінця і незбагненим, безмежним, як море, по якому ти з друзями-спортсменами так любив ходити.

Т и для мене як море

ОЛЕГУ ГЕРАШЕНКО В ОПАЛІ

І. Ратушинська

**Возьмете Моцарта с собой
Во многомильную дорогу,
Простого счастья залогом
Возьмете Моцарта с собой!**

**Не надо вещи паковать:
Они ислетют под дождями,
И повстречавшись с нами
Друзья не будут узнавать.**

**Нам будет ветер как огонь,
Колодец будет как награда,
И седлых сумерек прох тала —
Как доброй мачехи заплата.**

**Возьмете Моцарта с собой:
Все остальное будет лишним,
Ведь мы за счастливой не ушлим,
Когда нам протрубят отбой.**